

Nordby paa Fanø i game Dage.

Ved fhv. Overlærer Holger Poulsen, Nordby.

Indledning.

Alle, der kender noget til Fanø i vore Dage og véd, hvorledes Forholdene nu til Dags er her paa Øen, kunde maaske have Interesse af at læse en ganske sikkert meget nøjagtig og paalidelig Skildring af, hvorledes Tilstandene var her i Nordby for henimod et Par Hundrede Aar siden. —

Beskrivelsen af Nordby og Forholdene her, der dengang var saare ringe og tarvelige, findes i den til Nordby Præsteembede hørende Embedsbog, „Liber daticus“ kaldet. — Mærkværdigt nok findes der ikke den ringeste Antydning af, hvornaar Beretningen er skreven, eller hvem der er dens Forfatter; men efter Haandskriften at dømme maa den være affattet i Midten af det attende Aarhundrede af daværende Præst i Nordby, *H. N. Friis*, hvis Søn, *Hans Friis*, senere byggede den nuværende Kirke i Nordby.

Beretningen lyder ord- og bogstavret saaledes:

1. *Sognet i Almindelighed.* Hvor stor Sognet for-
dum har været været veed mand ikke; thi den største
Deel deraf* har formodentlig boet midt paa Landet
(3: Fanø) i den Egn, hvor Kirken laae**; men da Be-

* Af Beboerne.

** Midt paa Øen.

boerne formerede sig og lagde sig mere efter Søefart og Fiskeri, har de flyttet nærmere til Havnene, og paa den Maade menes, at den eene Sogn, som heele Øen i gammel Tiid bestaaed af, er bleven deelt i tvende Sogner, ved det, at nogle har flyttet sønder paa og gjort Begyndelse til *Sønderhoe* Sogn, nogle Nør paa og oprettet *Nørbye* Sogn.

Heele Landet har fra gammel Tiid af tilhørt Kongen, der holdt en Foget til at opbære Skatten og Landgilde, give Fæstebrev paa Stederne, forrette Skifterne og andet; Men A^o 1741 Behagede det Hans Kongl. Majestæt Kong Christian den 6te (gl. m.*) ved offentlig Auction at selge det, da det og Blev Beboerne selv Tilslagen. Siden den Tiid forrettes Skifterne af Amtmanden udi Riberhuus Amt, og de Kongl. Skatter betales til Riibe-Amtstue. Sognets Contribuerende Hart-Korn er 63 Td. 2 Skp. 1 alb.**

Heele Sognet bestaar saa got som af een By. Den Deel, som ligger til Øster og Sønder, kaldes Renderne eller Rindbye. Derfra Nør paa forbi Præstens Gaard*** kaldes Byen. Derfra til henimod Møllen,† Nørbye. Omkring Møllen, Ved Møllen. Derfra og til Kroet, Odden, og det, som er Norden Kroet, Nør omme. Nogle, som har bygt Vesten Odden Boer paa en Sletting, kaldet Vandby.††

Sognets bedste Næring bestaar:

1. *I Seilladsen*, da Beboerne med deres Bode med Huuse over (Everter eller Øvrer kaldet) farer til Ham-

* gloriosæ memoriæ ☉: højlovlig Ihukommelse.

** Efter den gamle Matrikel.

*** Brændte 1901. Præstegaarden ligger nu i Nørby.

† ☉: nu Thyssens Mølle.

†† De fire sidste Steder kaldes nu Nordby ligesom Sognet.

borg eller andre Stæder sønder paa mest med sorte Gryder,* som de indtager ved Hierting, og fører hiem igien Kiøbmands Vahre. Denne Næring er i disse Tider saa ringe, at de seilende neppe med ald Tarvelighed og Sparsommelighed kand have deres fornødne ud-Komme.

2. *I Fiskerie*, som i disse Tider herunder Landet er meget aftaget; thi nu i mange Aar har Fiskerne næppe kundet stoppe de Bekostninger, som derpaa anvendes; ey at melde om den megen Arbeide og Besværing, som de ved Fiskeriet her, frem for andre Steder, maae udstaae, da de maa seile 8, 10, ja flere Miile fra Landet, for at komme der, hvor Fiskene opholder sig. — Den Besværlighed, som saaledes er forbunden med Fiskeriet, og den lille Profit, som dermed følger og i mange Aar har fulgt, er aarsag til, at de Beboere, som nære sig allene af Fiskeriet, geraade i disse dyre Tider i yderlig Armod; Og blive tilige mismodige over deres slette Vilkor.

De ordinaire Fiske, som her fiskes, ere Flynder eller Skuller og Hvilling, hvilke deels Vindtørres, deels saltes. — Det som deraf af Vaarfiskeriet kan overskyde fra deres egen Husholdning føres til Hamborg, Husum, Tønder, Riibe og andre Steder, hvor det købes meget begiærlig, men ikke nær efter den Priis som i forrige Tiider. —

Desuden fanges her og Cappellau eller Torsk, Tønner, Hund-Tunger, Koehaller, Rokler, Trind-Botter, Haar, Sølv-Fisk, Søe-Kokke, Fluster, Selstørre, Bakskuller, Kraber og Hummer, hvilke sidst opregnede Sorter falder ikke i nogen Mængde, allene paa visse Tiider. —

* Lergryder fra Vardeegnen.

De paa andre steder saa bekiendt og i Fyen og Sielland saa begiærlige Riiber-Skuller bliver alle fiskede her og kiøbte af nogle Fiskere i Ribe, som sælger dem i forb^{mt} Provincer; derover har de der faaet Navn af Riiber-Skuller, da de med Rette burde kaldes Fanøe-Skuller.

3. *I Auling* hvoraf her findes saa lidet, og det allene for dem, som boer i Renderne (c: Rindbye), Byen og Nørbye. — Den bestaaer i Sommer-Rug (Valling), Byg og lidet Haure. Faa kand avle meere end de selv til deres Huusholdning behøver og mange mindre. — De, som boer ved Odden og Nøromme, som er den største Deel af Sognet,* har liden eller ingen Auling. Nogle haver nogle Pletter jord hist og her imellem Sandbiergene,** som Qvinderne graver og giøder med Hvilling-Hoveder og Indvold af Fisk. Men de fleest, som nødvendig, til deres og deres smaa Børns Føde, maae holde en Koe, køber til dens Vinter-Foer Høe fra det faste Land, hvor det baade købes dyre og bringes med stor Besværing her til med Bode. — Med lige Bekostning og Besværlighed maa mand og her forskaffe sig Ildebrand,*** hvoraf intet haves af nogen Betydenhed her paa Øen. —

4. Det, som fornemmelig frier Beboerne fra yderste Armod, er, at anseelig Deel unge Karle (undertiden og Mænd) aarlig rejser til Holland og derfra farer til Søes. De, som farer lykkeligen, kand række deres fattige Forældre Haanden hjemme. Men derved skeer det og, at naar disse unge bliver kiede af at fare,

* c: dets Beboere.

** - Klitteme.

*** - Brændsel.

har de selv intet at sætte Boe med, saa Sognet derover opfyldes med fattige Folk. —

Ligeledes gaer der aarlig en Deel af Pigerne fra Mid-Sommer til Michelsdag ud at tiene Bønderne sønden Riibe i deres Høe- og Korn-Auling, hvorved de og bringer noget hiem til Forældrenes og egen Op- hold om Vinteren. —

Naar Sejladsen og Fiskeriet om Vinteren ophører, har Mandfolkene (hvor ingen Auling haves) intet syn- derlig at bestille. — De seilende seer deres Skibs- Redskaber efter. De, som til Foraaret agter at fiske, reeder deres Garn og Liener ud. — Deres daglig Ar- bejde er ellers at knytte eller, som mand her siger det, at prægle* Strymper til deres egen Brug,

Qvinderne derimod har Vinteren igiennem nok at spinde saa vel for dem selv som for Lærrets-Kræm- merne i Riibe, der kan sætte dem alle i Arbeide, om de var nok saa mange. —“

* o: strikke.